

„Nem kell hozzám kulcsot keresni... kizárólag a játékosság komolysága érdekel”

Kalandozó dialógus Tibor Zsolt és Bódi Kinga között*

☛ **Bódi Kinga:** Miként indult a művészi pályád? Nyilván volt egy belső fejlődési folyamat, és volt egy hivatalos „indulás”, ami az akadémikus képzéssel vette kezdetét...

☛ **Tibor Zsolt:** 15 évesen intarziát szerettem volna készíteni – nem tudom megmagyarázni miért, de szerettem a régi bútorokat, és szerettem ragasztani – azonban már az első nap kiderült a Kisképzőben, hogy ez nem fog menni, mivel az intarziás bácsi már nincs ott... úgyhogy inkább rajzoltam, és ez ment tovább egészen a főiskoláig, meg még azután is...

Viszont ami sokkal lényegesebb volt a számomra, az a gyerekkoromban a nagyszüleimnél, Győrben töltött hosszú idő. A nagyapám valamiért gyűjtötte a művészeti albumokat – bár nem érdekelte különösebben a művészet, és soha nem olvasta el ezeket a könyveket –, mindent megvett. Hihetetlen, de az NDK-s művészeti ismeretterjesztő sorozatok mind megvoltak neki. Más könyv gyakorlatilag nem is volt nála a polcon. Ezek főleg régebbi korok mestereiről szóltak... reneszánsz, 19. század... kb. Klee-ig bezárólag. Ezeket lapozgattam 3-4 éves koromtól. Amikor tizenéves koromra lett egy elképzelésem arról, hogy mi is az a festészet vagy képzőművészet, az ebből táplálkozott. Meg abból, hogy nagyapám imádott ragasztgatni, a szigetelőszalag ezermentere volt. Mindent összeragasztott mindennel... ragasztott, rögzített, strukturált... lámpaernyőt, kivágott képeket a WC falára... mindent a szigetelőszalag tartott össze, ez volt az ornamentika is... és közben ez teljesen összhangban volt az én ízléssel is. De ez csak 2008 környékére fogalmazódott meg így bennem. Amúgy pedig ez egy véletlen dolog, nincs a családban senki, akinek bármi köze is lett volna ehhez a világhoz.

☛ **Kik a meghatározó jelentőségű művészek a számodra? Hogy állsz a régebbi művészettel?**

☛ A kortársakat nem ismerem annyira... De Sassetta a Szépművészetiben, az alapvető nekem... meg még talán Velázquez és Manet. Régi művészet? A perspektíva tudatos használata utáni művészet nekem már nem régi művészet...

☛ **Csupa primer összetevővel kezdted el dolgozni. Színben: fekete-fehér, formában: vonal... Miért rajzra és miért a grafitra korlátozódtak a kezdő lépések?**

☛ Pontosan ez a primerség jelentette számomra – nagyjából 2005-ig – a rajz vizsgálatának a tárgyát. Miután átestem a klasszikus akadémikus képzésen, megpróbáltam valamilyen szinten visszacsatolni... ellenőriztem magam, s igyekeztem a létező manírokat semmilyen irányban sem folytatni. A főiskola vége felé volt egy számomra érdekes játék, hogy a primerség mégsem annyira primer, ha van tere közben az önreprodukciónak is... Egy „saját gyártmányú” indigót használtam akkoriban, egy hordozót, ami átvitte a papírra ezt az önvizsgálatot... ez egyfajta „indirekt direktség” volt, a rajz direkt és őszinte maradt, de mégis szabályozottabbá vált... Ami ebből azóta is megmaradt, az a primerség. Ez érde-

kel mindenben. A rajz a legprimerebb, ezzel kezdünk... nem rögtön videóznak, mondjuk. Viszont ma már nem csak az önreprodukció érdekel, sok minden megváltozott a korábbi időszakhoz képest. [...]

☛ **A képzőművészeti alkotás elengedhetetlen részét képező dekonstrukció végeredménye az ábrázolni kívánt kép megfogalmazása a vonalak szintjén. A vonalművészet követeli meg a legnagyobb elvonatkoztatást az alkotótól és a befogadótól egyaránt, hiszen a képzőművészetben alkalmazott vonal az ember absztrakciós képességének a szüleménye. A vizuális ábrázolás során ezekből a vonalakkól kiindulva lehet továbblépni a megjelenítés más módjai felé... Munkáidban mára már nem csupán vonalak jelennek meg. Mi a viszony vonal és folt, absztrakt és figurális között?**

☛ A munkafolyamat szintjén a vonal és a folt ugyanaz, ahol vonal van, ott folt is lesz... balkezes vagyok, úgyhogy időnként toloom, maszatolom a vonalat... A folt nyomhagyás, a tónusozó vonalháló pedig ironikus reflektálás arra nézve, hogyan kell tökéletesen kitölteni egy rendelkezésre álló felületet (lásd például a „How-to-draw-jellegű” könyveket, az akadémikus, rajzszakkeri megoldásokat). Én magam figurálistnak tartom azt, amit csinálok.

☛ **Mindenki a rajz felől közelít a műveidhez, holott az csak az egyik összetevője ezeknek a komplex munkáknak. Sokoldalú viszonyokat és összefüggéseket láttatsz, vizualizárod az idő menetét, megjeleníted azokat a jelenségeket a világ történéseiben, amelyeket észlelsz.**

☛ Letapogatás, detektálás.

☛ **Analizálsz, átvilágítasz... [...] Különböző layerek vannak a munkáidban... vonalak, rajtuk foltok, ráragasztások, kitakarások, rávetítések, rácsúsztások... A vonal karakteréből adódóan nem korrigálható/módosítható anélkül, hogy ne látszódná a javítás a felületen (szemben a festéssel). Ezért fontos a rajzok esetében a hordozó, hiszen az soha sem takarható el teljes mértékben pusztán a vonalakkal. A hordozó felület és a munkáid (rajz, vetítés, stb.) mennyire hatnak egymásra?**

☛ Meg akarom érteni a hordozót, ez az elsődleges. Technikai metafora... radírt nem használok, maximum a (fali) kosz eltüntetésére...

A hordozó felület, a kiindulópont mindig a „semmi” vagy a módosíthatatlan, alapállapotú „valami”...

☛ **Mikor kezdted el a rajzot a vetítéssel kombinálni?**

☛ A vetítés és a rajz viszonya akkor kezdett érdekelni, amikor 2005-ben egy olyan térben állítottam ki, ahol amúgy akkoriban többnyire csak videómunkákat installáltak. Ezen a kiállításon én egy projektoros álvetítést raktam ki.¹

* E-mail-részletek és beszélgetésfoszlányok 2011. január–februárjában.

¹ TIBOR ZSOLT: *Material*. Stúdió Galéria, Budapest, 2005. máj. 11–29.

Ott alkalmaztam először, hogy a falrajzot a vetítő fény csak kijelöli. Sokan nem is vették észre, hogy a vetítő/vetített fény és a rajz nem egy felületen vannak, hanem ez két különböző layer... de ez csak az egyik rétege a munkának... tartalomhoz a forma, formához a tartalom. A projektor használata mellett a diavetítés is érdekelt akkoriban, de nem a retró-jellege, hanem a gyermeki léttel való kapcsolata miatt... szeretem a képi világot, a zúgását. A gyermekkoromban szerepet játszó dolgok a mai napig érdekelnek, vagy inkább úgy gondolom, hogy még mindig megállják a helyüket. Nem a legkorszerűbb eszközök használatától lesz korszerű egy mű.

⊕ *Mit jelent számodra a korszerűség?*

⊗ Ami nem korszerűtlen, az korszerű... Ami csak egy adott korszak alapján értelmezhető, ami csak úgy érthető meg, ha tudjuk, mikor, milyen tartalmi háttérrel készült... az számomra korszerűtlen. A múzeumok ilyen dolgokkal vannak tele. Persze, a „gyűjtemény”, a „megőrzés” már nem (feltétlenül) erről szól.

⊕ *Korszerű és tartós?*

⊗ Velázquez, Sassetta, Memling, van Eyck, sok-sok oltárkép, sok minden... [...]

⊕ *A munkáidban érzek egyfajta ellenállását a rutinnal, a megszokással, a biztonságos kispolgári léttel szemben.*

⊗ Fene tudja, épp hogy inkább a soha igazából meg nem élt boldog békeidők polgári miliője, hátttere, alapja iránti elérhetetlen vágy motívál. A legerőteljesebb „lázas” számomra az elérhetetlen érdekében való lázadás... ha már a „lázas” szót használjuk. A kispolgár szisztematikusan él és van valamennyi pénze. Olyan rendszerben él, ami nagyon kiszámítható. Ez egyfajta védettséget jelent, nincsenek veszélyzónái, nem mennek el felesleges energiák. Bár nem is tudom, van-e ilyen pozíció vagy létforma, van-e egyáltalán ennek a kérdésnek valóságátartalma...

⊕ *De a kispolgár korlátozott világban él. Minden újjal és nem megszokottal szemben bizalmatlan, szűk látókörű, anyagias szemléletű...*

⊗ Mégis van bennem nosztalgia a kispolgári lét iránt. Az általam szeretett, vágyott lét talán jobban élhető lenne ebben az elképzelt rend(szer)ben. Aztán persze lehet, hogy amint elérem majd ezt a kispolgári életformát, lázadni fogok ellene.

Minél nagyobb a reális és a vágyott élet közötti szakadék, annál evidensebb a lázadás.

Mindig is gyártottam a világnézeteket, amelyek azután sorra megbuktak. Nem tudom komolyan venni a rendszereket, az emberi tényezőket, a művészetet, verbális komolysággal meg végképp nem. Nem perfekt dolgok ezek. Nincs origótól origóig.

És a lázadó művészet ellen is lázadok. Közben meg nem, elfogadom a dolgokat.

⊕ *Motívum- és eszköztárak minimális, a mindennapi életből vett tárgyak, eszközök, képek „ábrázolásával” dolgozol. A létező világ alapelemeiből építész egy nem létező, fiktív konstellációt, így egyfajta metaforikus építészeti tervrajzainak is nevezhetők a műveid.*

⊗ Biztos így van, egyfajta saját stock-adatbázisból (motívum- és képtárból) dolgozom, ennek alapját gondolati és vizuális szituációk képezik. [...]

⊕ *Mennyiben tér el szerinted a két gondolkodás: rajz a papíron és rajz a térben?*

⊗ Semennyire, illetve formai, esztétikai rétegeiben nyilvánvalóan van különbség, és a tartalmi „réteg” némileg elemelkedik ezektől...

⊕ *Csak arra gondoltam, hogy kb. az 1960-as években a rajz lekerült a papírról, és kikerült a térbe... Sol LeWitt első falra rajzolása 1968-ban volt a New York-i Paula Cooper Galériában. Eltűntek a rajzolás korábbi keretei, megszűnt a rajz és a hordozója közötti korábbi egyértelmű megfeleltetés. A statikus rajzokból „cselekvő” rajzok lettek.*

⊗ Ennek nálam nincs jelentősége. Jó a falra rajzolni.

⊕ *Annyiban talán mégis lehet, hogy van, hogy te is a térben helyezed el a munkáidat, három dimenzióban gondolkodsz. Szétszaladnak, leszaladnak a motívumaid a papírról a falra, a földre... a papír keret, a fal kevésbé. Élsz a határtalan rajzolás eszközével, s beépülnek a munkáidba az épület részei, a konnector, a falpedés, a boltozatív, stb. A tér elveszti eredeti funkcióját és műtárgyhordozó felületté változik. Ez fontos, szerintem.*

⊗ Igen, az építészetet ezen esetekben inkább szituációs elemekként fogom fel.

⊕ *Van a munkáidnak nézete (előlnézet, főnézet, stb.)?*

⊗ Inkább úgy mondanám, hogy többféle olvashatósága van.

⊕ *A távolnézet-közelnézet megközelítés talán jobb... a műveid felbontják a klaszrikus művész-néző viszonyt. Közel kell menni, keresni kell a műveket a térben, stb. Mennyire múzeumba (kiállítótérbe) valók a munkáid?*

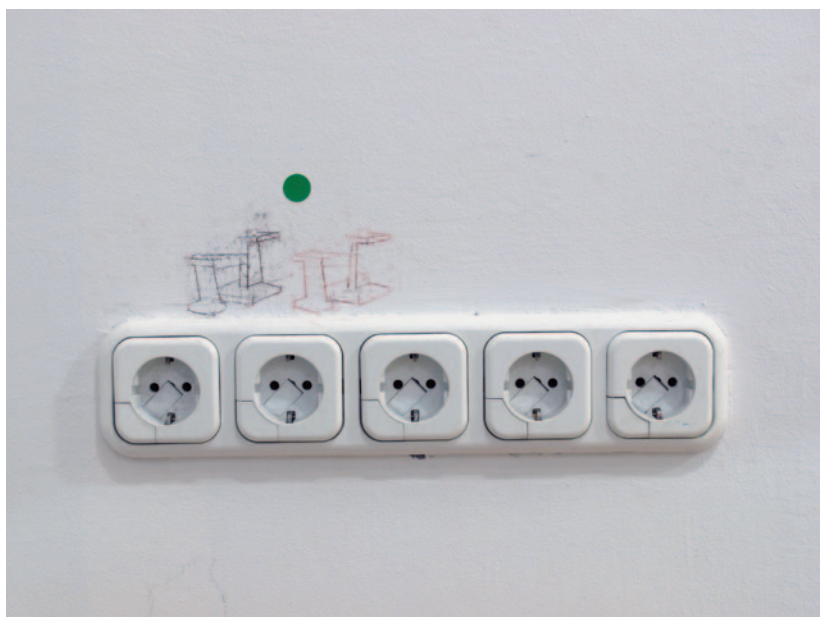
⊗ Ezen sosem gondolkodtam, ez egy többszereplős játék, szituáció, én csak készítem őket, onnantól „vannak”.

TIBOR ZSOLT
a nulla is egy szám, 2010
grafit, színes ceruza, gouache, ragasztószalag, vegyes technika, papír, 151 x 133 cm
© fotó: Sul yok Miklós





TIBOR ZSOLT
É-D-K-Ny / Kunszenthalla, 2010, falrajz, lézeres szintező
© fotó: Tibor Zsolt



TIBOR ZSOLT
négy műtárgy, 2011, falrajz, vegyes technika
© fotó: Tibor Zsolt

✚ *Milyen kapcsolatot látsz a kettő között: munkáid szabad, nyitott térben (közterület) vs. zártabb, intimebb térben (galéria, múzeum, stb.)?*

✚ *A kis tér ugyanolyan izgalmas számomra, mint a nagy tér. A kis térben hangulysabbak a támpontok. Koncentráltabb, van sorvezető.*

A mikró iránt vonzódtam, mindig is.

✚ *Ezért dolgozol csak „steril” beltérekben...*

✚ *Valóban, főleg koncentrált, zárt terekben, „klasszikus kiállítási helyzetekben” jelennek meg még az összetettebb munkáim is. Amennyiben pedig mégis „nyilvános, publikus térben”, az inkább metaforikus, reflektív szituáció (épp erre, a többnyire nem igazán interaktív, „publikus művészeti” helyzetre rámutatva), mint pl. a kicsi és megközelíthetetlen lettországi szigeten 2010 nyarán felépített és kiegészített PVBLIC-projektem esetében, ahol a *maksla* című munkám reprodukcióját lógattam fel a helyszínen lévő összetákolat „nyilvános épület” homlokzatára.² [...]*

✚ *„With drawing you are in the present” – mondta Kiki Smith...*

✚ *Hát igen, az „itt és most”. Azért alapvetően játékos koncentráció ez.*

✚ *Nagyon határozott rend van az amúgy kaotikusnak tűnő munkáidban, kvázi rendezett káosz valamennyi műved. Akkurátusan építkezel: te lebontod a világot elemekre (dekonstrukció), a néző pedig épp ezekből építkezik (konstruál), pont ellentétes a folyamat.*

✚ *Nem szeretem a káoszt, abszolút úgy van, ahogy írod. A dekonstrukció-konstrukció kérdést is jó látod... Ehhez talán még annyit, hogy a milliméterpapíros ügyeknek van talán egy olyan vetülete is, hogy ez egy most már nem nagyon használt dolog, pedig valaha a gondolkodás terepe volt a mérnöki tudományokon belül: egy később megvalósuló hasznos produktumnak a kétdimenziós előzményét, kiindulópontját rajzolták meg a milliméterpapíron. Én meg ugyanezt visszafelé játszom el, a kész struktúrákat, a létező formákat (elemekre szedve) bontom vissza a milliméterpapírra. Egy-egy tárgy jelenik meg nálam valós környezetéből kiragadva: címerek, (hamis) heraldikai konstrukciók stb. (Amúgy a művészet/tudomány viszonyára [sic! mert a művészet nem tudomány, főleg nem egzakt, így nem is lehet őket igazából összekapcsolni ...] való rájátszás, erőteljes utalás „problémaköre” nem érdekel, hacsak nem az irónia szintjén esetleg...)*

✚ *A rész-egész kérdését is sokan és sokszor felvetik veled kapcsolatban... Független elemek sora jelenik meg munkáidban, amelyek azonban mégis egy „egésszé” állnak össze: ugyanazok az elemek, részletek bukkannak fel a különböző műveiden, de eltérő módon kombinálva, összefűzve. összefűzve.*

✚ *Klasszikus kompozíciós szándék nem vezérel, de ha mégis, akkor inkább az irónia, a negatív visszacsatolás, az ellenőrzés szintjén, de nem igazán tudatos módon. [...]*

✚ *Az „installáció” nem a megfelelő terminus a munkáidra, erről már sokat beszéltünk, s így régóta gondolkodom rajta, hogy mi lenne találhatóbb... erre jutottam: „térkompozíciók”... mit gondolsz?*

✚ *Ez klassz, olyan „klasszikus ízü”...*

Régebben a nem papír alapú munkáimat „projekteknek” neveztem... hogy legyen valami nevük, jelzőjük, de ez sem az igazi.

A kompozíció talán azért nem jó, mert feltételez egyfajta balanszírozást, ami azért ennyire erőteljesen nem mozgat engem.

✚ *Létezik aszimmetrikus kompozíció is... Nekem a kompozíció mást jelent: sokkal inkább az elrendezettséget, a megkomponáltságot, amit nagyon erőteljesnek látok a te munkáidban is...*

✚ *Bocsánat, akkor meg nagyon formai a megközelítés, az nem lehet?*

✚ *Szerintem a komponál ige egyszerre formai és tartalmi értelmű, ahogy a munkáid is, oda vannak elméleti síkon és gyakorlatban is szerkesztve egy adott térbe...*

✚ *Igen, jó így akkor a megfogalmazás... térkompozíció...*

² AIZ workshop-residency, Aizpute, Lettország, 2010

⊕ *Az is eszembe jutott még, hogy az eddigi munkáidat végigtekintve inkább egy befejezetlen műnek tűnik az egész, egy darab végtelenített műved van... Milyen szerepe van a narrációnak és a címadásnak a munkáidban?*

⊗ *Én leginkább a „formailag narratív-narratíván formai” fogalmakat mondanám, ha már...*

⊕ *Zsolt, ez gyakorlatilag fából vaskarika, semmi értelme nincs...*

⊗ *Igen, pontosan, ironizálok a dolgon. Semmi értelme, ahogy a narratív jelzőnek sincs, amit manapság annyira szeretnek használni a teoretikusok.*

Címadás: „aktív cím-passzív rajz” és „passzív cím-aktív rajz”, valahogy így. Fontos része a munkának.

⊕ *Szociális individualizmusnak mondanám a művészetedet... Reflektálsz bizonyos társadalmi problémákra, jelenségekre (közösségek közötti konfliktusok, nyilvánosság, hatalom kérdése, stb.), de csak egy-egy utalás, elrejtett szimbólum szintjén. Nagyon sajátos, egyedi felfogásban közelítesz ezekhez a kérdésekhez.*

⊗ *Ez érdekes, engem is elgondolkodtat...*

De amúgy én nem állok sehol, ez persze lehet, bátortalan.

⊕ *Nincs objektivitás, Zsolt.*

⊗ *Akkor hadd fogalmazzam meg célként... apolitikusan vagyok politikus, aszociálisan szociális, társadalmon kívüli társadalmon belüli. És fordítva. Játék a szavakkal, ez a riport (is) most egy ilyen műfaj...(?)*

⊕ *Wunderkammer/múzeum téma: gyűjtés, archiválás, adatbázis-építés, naplószerű rajzolás...*

⊗ *Nagy szavak, de mégis erre reflektálok valamelyest, mostanában ez is téma...*

⊕ *Köszönöm, hogy adtál egy példányt a most megjelent kiadványodból.³ Nagyon tetszik, hogy nem egy átfogó katalógus az eddigi munkásságról, hanem inkább a sajátos munkamódszereid felől közelít...*

⊗ *Egy adott állapotot tükröz, benne vannak a nyersanyagaim, a kiindulásaim, a munkáim dokumentációja, a megjegyzéseim, részletek az adatbázisomból... a folyamat rajzolódik ki, ahogy dolgozom. Nem csak a „végtermékeket” lehet látni.*

⊕ *Nagyfokú szabadság érződik ki a füzetből.*

Mit jelent számodra a szabadság, a siker?

⊗ *Maximum a mindennapi élet szintjén jelent egyfajta függetlenséget, ami, hozzáteszem, mindenkit megillet(ne).*

⊕ *Számtalan külföldi projektekben, kiállításon, rezidencia programban veszel részt... ez szabadság, ez siker?*

⊗ *Öröm egy új teret, helyzetet használni, megélni. Olyan lehetőségek ezek, amelyeknek*

köszönhetően új helyeken dolgozhatok... műtermem nincs, úgyhogy minden ilyen alkalom nagy segítség...

⊕ *Mivel sokat utazol, talán van valamennyi rálátásod és összehasonlítási alapod arra nézve, hogy hol tart ma a rajz megítélése. Mi a státusza a kortárs magyar és nemzetközi képzőművészetben, amely azért még mindig egy alapvetően a festészetten és a szobrászaton szocializálódott társadalmi háttérre épül...*

⊗ *Nem látok idegenkedést a műfajtól, illetve ha igen, akkor a fizikai valójával, a technikájával, a méretével kapcsolatban, és főleg a papírt mint hordozót illetően. Érdekes, hogy adott esetben a vászon, mint hordozó eufóriát okoz a tárgy-fetisisztáknak. Engem viszont kevés esetben motivál.*

⊕ *Mi lesz a munkáiddal száz év múlva?*

⊗ *Nem tudom... azt sem tudom, mi lesz 2012-ben.*

TIBOR ZSOLT

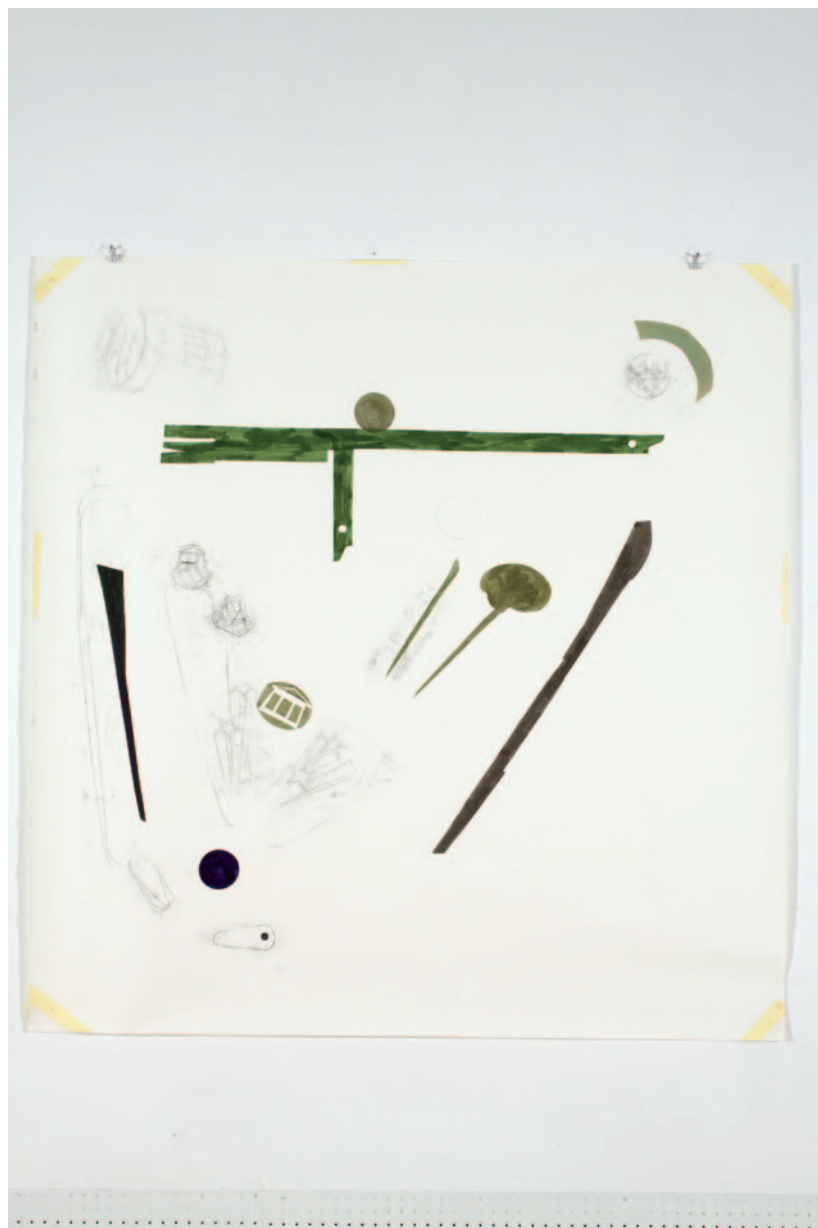
Született 1973-ban. Budapesten él és dolgozik.

2002-ben diplomázott a Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szakán, s azóta számos rezidencia-program ösztöndíjasa volt (Prága, Petőmihályfa, Aizpute, Bécs, Selmechánya, Krems an der Donau). 2007–2010 között Derkovits-ösztöndíjban részesült.

2009-ben elnyerte a STRABAG Nemzetközi Képzőművészeti díjat.

Számtalan hazai és nemzetközi kiállítás résztvevője, legutóbbi egyéni tárlata C.E.Z.U.R.A. címmel 2011. január 26 – március 12. között volt látható a Viltin Galériában, Budapesten. (ld. még: <http://tiborzsolt.hu>)

TIBOR ZSOLT
flipper II, 2008, 145 × 150cm, grafit, vízfesték, tus, papír
© fotó: Tibor Zsolt



3 iski Kocsis Tibor (szerk.): *Átvilágítás / Screening. Tibor Zsolt*. Viltin Galéria, Budapest, 2011